

هنجاریابی آزمون هوش هیجانی ذاکر من

(مطالعه‌ی موردی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد ابهر)

آزیتا حسینی¹

علیرضا جعفری²

چکیده

هیجان‌ها ارتباط بسیار نزدیکی با شخصیت دارند، در مورد این ارتباط پلاچیک (1371) می‌گوید: «شخصیت نشانگر هیجان‌هایی است که با یکدیگر ترکیب شده و در طول زندگی شخص پایدار شده‌اند» هیجان‌ها، هر تلاش و کوشش بشری را مورد تأثیر قرار می‌دهند. هم چنین به نظر می‌رسد که هیجان‌ها در بروز رفتارهای نا به هنجار یا اختلال‌های روانی، نقش اساسی ایفا می‌کنند. اشترن باخ (1996) معتقد است تمام بیماری‌های روان تنی است و در برخی از آن‌ها جوانب هیجانی روشن‌تری، مشاهده می‌شود. اختلالات روان تنی، هنگامی ایجاد می‌شود که پاسخ‌های فیزیولوژیک در هیجان، بسیار شدید باشد که این امر نهایتاً منجر به سازش نایافتگی می‌گردد (خداپناهی، 1376).

در این پژوهش بررسی عملی بودن اعتبار و روایی و هنجاریابی مقیاس هیجان خواهی ذاکر من بر روی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد ابهر مورد نظر است. جامعه آماری همه‌ی دانشجویان شاغل به تحصیل در دانشگاه آزاد اسلامی واحد ابهر را تشکیل می‌دهد. در این پژوهش حجم جامعه‌ی آماری $N=1200$ نفر و حجم نمونه‌ی مورد نظر $n=600$ نفر بوده است.

ابزار گردآوری اطلاعات در این پژوهش، شکل پنجم مقیاس هیجان خواهی ماروین ذاکر من است که در سال 1978 تهیه و تدارک گردیده است. این مقیاس براساس مشخصه‌های فرهنگ ایرانی تغییر یافته است. با توجه به اهمیت هیجان‌ها در سلامت روانی افراد و این که هیجان یکی از مباحث مهم روان شناختی شخصیت و تفاوت‌های فردی است وجود یک ابزار استاندارد شده برای سنجش میزان هیجان خواهی و کمک به تشخیص مشکلات روان شناختی افراد بسیار ضروری است. بدین سان، انجام این پژوهش مبتنی بر فرهنگ اجتماعی ایرانی دارای اهمیت است.

واژه‌های کلیدی:

اعتبار، روایی، هنجار، آزمون، مقیاس هیجان خواهی ذاکر من، تحلیل عاملی.

¹ - عضو هیأت علمی، گروه روان شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ابهر E-mail: aziho@yahoo.com

² - عضو هیأت علمی، گروه روان شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ابهر E-mail: persainarj@yahoo.com

مقدمه

هیجانها، ارتباط بسیار نزدیکی با شخصیت دارند، در مورد این ارتباط پلاچیک (1371) می‌گوید: ((شخصیت نشانگر هیجانهایی است که با یکدیگر ترکیب شده و در طول زندگی شخص پایدار شده‌اند)). هیجانها، هر تلاش و کوشش بشری را مورد تأثیر قرار می‌دهند، همچنین به نظر می‌رسد که هیجانها در بروز رفتارهای نابهنجار یا اختلالهای روانی، نقش اساسی ایفا می‌کنند. اشترن باخ (1996) معتقد است تمام بیماریها روان تنی است و در برخی از آنها جوانب هیجانی روشن تری، مشاهده می‌شود. اختلالات روان تنی، هنگامی ایجاد می‌شود که پاسخهای فیزیولوژیک در هیجان، بسیار شدید باشد که این امر نهایتاً منجر به سازش نایافتگی می‌گردد (نقل از خداپناهی، 1376).

ملاک ادراک شخصیت فرد از طرف دیگران نیز در بسیاری از موارد تحت تأثیر نحوه بروز هیجانها، در رفتار افراد است و هیجانها با فعالیت و کار افراد در جهت رسیدن به اهداف فردی و گروهی شان ارتباط دارد. به دنبال دریافت نقش مهم هیجانها و با آگاهی از وجود مقیاس هیجان خواهی ذاکرمن که در کتاب زمینه روان شناسی تألیف ((هیلگارد و اتکینسون)) آمده است و مطالعه ماده‌هایی از این مقیاس، انگیزه دستیابی به یک مقیاس استاندارد شده با توجه به فرهنگ ایرانی ایجاد شد.

هدف پژوهش

در این پژوهش بررسی عملی بودن اعتبار و روایی و هنجاریابی مقیاس هیجان خواهی ذاکرمن (با تغییرات بسته هر فرهنگ) بر روی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهر مورد نظر است که اهداف زیر را دنبال خواهیم کرد.

1. فراهم نمودن زمینه ای برای تهیه فرم مناسب برای جامعه ایرانی
2. ایجاد زمینه برای ساختن مقیاس‌های دقیق و مناسب هیجان خواهی با توجه به ویژگی‌های فرهنگی جامعه ایرانی
3. ایجاد انگیزه برای پژوهشگرانی که در این زمینه قصد مطالعه و پژوهش دارند
4. به دست آوردن یک مقیاس عملی هیجان خواهی معتبر و روا که بتواند در مراکز مشاوره و راهنمایی مورد استفاده کارشناسان قرار گیرد.

در نتیجه با انجام این پژوهش می‌توان زمینه لازم را برای تدوین ابزارهای مناسب جهت سنجش ویژگی‌های هیجان خواهی افراد در جامعه ایرانی با توجه به فرهنگ آن فراهم کرد.

نمونه و شیوه نمونه گیری

از آنجا که جامعه آماری این پژوهش را همه دانشجویان شاغل به تحصیل در دانشگاه آزاد اسلامی واحد ابهر تشکیل داده‌اند، که جنسیت و رشته تحصیلی آنها متفاوت است، بنابراین به منظور به دست آوردن یک نمونه مناسب که معرف جامعه مذکور باشد، از روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای استفاده شده است. در این پژوهش حجم جامعه آماری $N=12/000$ و حجم نمونه مورد نظر 600 نفر بوده است.

ابزار گردآوری داده‌ها در پژوهش

ابزار گردآوری اطلاعات در این پژوهش، شکل پنجم مقیاس هیجان خواهی ماروین زاکرمن است که در سال 1978 تهیه و تدارک گردیده است. ترجمه فارسی این مقیاس در سال 1374 توسط خداپناهی صورت گرفته و در سال 1376 توسط محوی شیرازی با تغییراتی در برخی از سوالهای آن، بر روی دانشجویان دانشکده‌های فنی تهران هنجاریابی شده است، که در این پژوهش از فرم تغییر یافته اخیر آن استفاده شده است.

یافته‌های پژوهشی

1. مقیاس هیجان خواهی زاکرمن با تغییرات بسته به فرهنگ برای دانشجویان دانشگاه ابهر دارای اعتبار مطلوب و بالایی در حد 0/98 می باشد.
2. مقیاس هیجان خواهی زاکرمن برای دانشجویان ابهر از روایی سازه بر خوردار نبوده و لذا اجرای تحلیل عاملی بر پایه ماتریس همبستگی قابل توجیه نمی باشد.
3. بین میزان هیجان خواهی دانشجویان با جنسیت آنها رابطه وجود دارد. بر اساس آزمون همبستگی پیرسون فرض پژوهشی تأیید می شود.
4. بین میزان هیجان خواهی و سن دانشجویان رابطه وجود ندارد بر اساس آزمون همبستگی پیرسون فرض پژوهشی رد می شود.

اهمیت و ضرورت انجام تحقیق

با توجه به اهمیت هیجان‌ها در سلامت روانی افراد و اینکه هیجان یکی از مباحث مهم روانشناسی شخصیت و تفاوت‌های فردی است وجود یک ابزار استاندارد شده برای سنجش میزان هیجان خواهی و کمک به تشخیص مشکلات روان شناختی افراد بسیار ضروری است. با توجه به تفاوت‌های فرهنگی بین ملت‌ها چون بکارگیری ابزارهای معمول در دیگر کشورها

در جامعه ما معقول و مناسب نیست و این ابزارها برای کشور ما از اعتبار و روایی لازم برخوردار نیستند بنابراین لزوم وجود یک ابزار سنجش میزان هیجان خواهی وابسته به فرهنگ در جامعه ایرانی محسوس است. از آنجایی که در این زمینه در کشور ما فعالیت‌های پژوهشی قابل توجهی صورت نگرفته است، انجام پژوهش برای فراهم آوردن زمینه جهت دستیابی به یک مقیاس استاندارد شده هیجان خواهی برای جامعه ایرانی بسیار ضروری به نظر می‌رسد. دستیابی به این مقیاس می‌تواند یک ابزار عینی برای استفاده در دسترس کارشناسان مشاوره و راهنمایی در مراکز مربوطه باشد.

بیان مسئله

هیجان به عنوان یک حالت یا فرایند روانی که در رفتار فیزیکی فرد آشکار می‌شود، در زندگی فردی و اجتماعی افراد نقش مهمی بعهده دارد، بگونه ای که در مباحث مختلف از جمله روانشناسی و روان کاوی مورد بحث قرار گرفته است. با وجود پیشرفت‌های قابل توجهی که در زمینه تئوری‌های هیجان صورت گرفته است اما هنوز در زمینه تدوین یک ابزار مناسب برای سنجش میزان هیجان خواهی افراد فعالیت قابل توجهی صورت نگرفته است. با توجه به لزوم یک ابزار روا و معتبر برای استفاده متخصصان مربوط این پژوهش به بررسی روایی و اعتبار مقیاس هیجان خواهی ذاکر من با تغییرات فرهنگی مناسب با جامعه ایرانی می‌پردازیم. در کنار مسئله مهم فوق مسائل دیگری شامل ارتباط بین هیجان خواهی و جنسیت و میزان تحصیلات افراد که ذهن پژوهشگران را به خود مشغول کرده است در این پژوهش مورد توجه قرار گرفته است. برای این منظور با توجه به زمان و منابع موجود مطالعه روایی و اعتبار ابزار فوق بر روی جامعه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی ابهر در سال 1387 مورد توجه قرار می‌گیرد

مبانی نظری پژوهش

هیجانها، اغلب به وسیله محرکهای خارجی برانگیخته می‌شوند و جلوه‌های هیجانی معطوف آن دسته از محرک‌های محیطی است که هیجان را بر می‌انگیزند. البته گاهی محرکهای درونی نیز از قبیل محرکهای ناشی از محرومیت شدید غذایی، می‌توانند هیجانها را برانگیزند. ما معمولاً هنگامی از هیجانهای خود آگاه می‌شویم که یا کوشش‌های ما برای رسیدن به هدف، به مانعی برخورد کند (خشم و نومیدی) یا سرانجام به هدف دست یابیم (شادی و لذت). روان شناسان، گاهی اصطلاح هیجان را برای حالات شدیدی که با

تغییرات گسترده ای در وضع فیزیولوژیکی بدن همراهند، به کار می‌برند و حالات ملایم تر را، احساسات می‌نامند (تکینسون و دیگران، ترجمه: براهنی و دیگران، 1378). توجه به جنبه‌های متعدد هیجانها، باعث شده است که تعاریف و دیدگاههای متفاوتی در ارتباط با هیجان طرح شود. پل کلین جینا¹ و آن کلین جینا² (1981) با بررسی تعاریف متفاوت و با استفاده از عناصر کلیدی تشکیل دهنده این تعاریفها، تعریفی را ارائه نموده‌اند. طبق این تعریف ((هیجانها در نتیجه تعامل بین عوامل غیر عینی یا ذهنی، عوامل محیطی و فرآیندهای عصبی - هورمونی، رخ می‌دهند)) (نقل از فرجی، 1372).

انگیزش و هیجان رابطه تنگاتنگی با یکدیگر دارند و تمیز آنها از یکدیگر به سادگی میسر نیست. برخی هیجانها را طبقه‌بخصوصی از انگیزه‌ها می‌دانند، که در مقایسه با انگیزش، تغییرات بدنی شدید تری در حالت هیجان، ایجاد می‌شود هر چه برانگیختگی افزایش یابد، هیجان نیز افزایش می‌یابد. اما اگر انگیزش عبارت از گرایش به تولید رفتار سازمان یافته و اثر بخش باشد، پژوهشها نشان می‌دهند که، انگیزش ابتدا با برانگیختگی بالا می‌رود، اما بعد در سطحی بالاتر افت می‌کند و در سطوح بالا عملاً ناپدید می‌شود. به عبارت دیگر با انگیزش بر اثر سطح بسیار بالای برانگیختگی مختل می‌شود (هب، ترجمه: قهرمانی و گنجی، 1375). هنگامی که ما هیجانهای خود را به شیوه ای قابل درک برای دیگران ابراز می‌کنیم، تأثیر نیرومندی بر آنها می‌گذاریم و هنگامی که پاسخهای هیجانی دیگران را درست ادراک می‌کنیم، به شیوه‌های مناسب به آنها پاسخ می‌دهیم. همچنین، تجلی هیجان در افراد، ما را قادر می‌سازد تا درباره شخصیت آنها، تصویری پیدا کنیم.

اگرچه ممکن است برخی از حالتها و حرکت‌های صورت به طور فطری با هیجانهای خاصی ارتباط داشته باشند، اما برخی دیگر تحت تأثیر فرهنگهای خاصی است که افراد در آن رشد می‌کنند. فرهنگ‌های خاص تجلی هیجانها را تحت تأثیر قرار می‌دهند، به گونه ای که ممکن است ادراک هیجانها را برای افراد فرهنگهای بیگانه مشکل سازد.

چگونگی پیدایش و تحول مقیاس هیجان خواهی ذاکرمن

این مقیاس طی شش شکل مختلف به تحول خود ادامه داده است. این تحول اشکال برای تبیین و کشف عامل‌های فرعی هیجان، صورت گرفته است. پس از اجرای شکل اول مقیاس و تحلیل نتایج حاصل از آن، زمینه برای بازسازی شکل یکم و فراهم آمدن شکل دوم قیاس ایجاد شد. تحلیل عاملی نتایج شکل جدید، منجر به کشف چهار عامل فرعی هیجان خواهی

شد وی در سال 1983، شکل جدید تری از مقیاس هیجان خواهی ارائه می‌دهد که از مقیاسهای مجزا برای ((هیجان خواهی و ماجرا جویی)) و ((گریز از بازداری)) استفاده می‌کند تا بتواند مواد هر یک را افزایش دهد

اهکوبو²(1974) شکل دوم مقیاس هیجان خواهی را به زبان ژاپنی اجرا نمود و مؤلفه‌های اصلی 34 ماده تست را مورد تحلیل قرار داد. با توجه به مشکلات ترجمه مفاهیم مواد تست، وی میان نمونه‌های ژاپنی و آمریکایی ضریب همبستگی 0/71 و 0/63 را برای دخترها و پسرها اعلام کرد. الگوی بار عاملی در مرتبه پایین تر دارای ضریب همبستگی 0/44 و 0/36 برای دخترها و پسرها بوده است. در میان الگوهای ضریب همبستگی دو رشته ای مجموع مواد تست، هیچ همبستگی معناداری وجود نداشت و به احتمال زیاد این امر به مشکلات ترجمه و تفاوت‌های بین فرهنگی مربوط می‌شود.

ذاکرمن و همکاران (1968) اطلاعات لازم را از تحلیلی پیرامون نمونه‌های دانشگاه بروکلین بر اساس 50 ماده تست از شکل یکم مقیاس به دست آوردند و عوامل مذکور را با روش واریماکس چرخش دادند. اولین عامل چرخش مذکور در هر دو جنس مشابهت داشت و در بر گیرنده فعالیت‌های مخاطره آمیز و ماجراجویانه است. عامل دوم به عنوان یک عامل هیجان خواهی اجتماعی تلقی می‌گردد که در تحلیل عاملی بعدی به عنوان عامل ((ملال پذیری)) شناخته شد. همچنین به نظر می‌رسد که عامل سوم با عامل ((تجربه طلبی)) و عامل چهارم به عنوان یک عامل ضد اجتماعی در جنس مرد با عامل ((گریز از بازداری)) رابطه داشته باشد. نتایج حاصل از تحلیل شکل سوم، نشان می‌دهد که عامل ((هیجان خواهی و ماجراجویی)) برای هر دو جنس وجود دارد. عامل ((تجربه طلبی)) تصویر کلی تری را نسبت به هیجان خواهی نشان می‌دهد. عامل ((گریز از بازداری)) توصیف کننده یک الگوی سنتی از ناهماهنگی است که از طریق تمدد در برابر الگوهای ثابت، متجلی می‌شود. عامل ((ملال پذیری))، در مردان توسط موادی از مقیاس مشخص می‌شود که بیانگر تنفر از تجارب تکراری است. ذاکرمن ضریب اعتبارعوامل مذکور را از طریق ضریب همبستگی بارهای عاملی به دست آمده از مواد مقیاس محاسبه کرد و به ترتیب زیر اعلام نمود: عامل ((هیجان خواهی و ماجراجویی)) 75%، عامل ((تجربه طلبی)) 83%، عامل ((گریز از بازداری)) 81% و عامل ((ملال پذیری)) 38% که به استثناء عامل ((ملال پذیری)) عوامل دیگر، ساختار مشابهی در میان دو جنس نشان می‌دهد. مقیاس کلی 40 ماده ای جدید در شکل پنجم، اعتبار درونی مناسبی را حدود 0/83 تا 0/86 نشان می‌دهد، به نظر می‌رسد که

هیجان خواهی یکی از صفات شخصیت است که شدیداً تحت تأثیر سن قرار دارد (ذاکر من وهمکاران، 1983)

پیشینه پژوهش

پژوهش‌های انجام گرفته در داخل کشور

خداپناهی در سال 1374 پژوهشی تحت عنوان ((بررسی نقش تهییج طلبی در تحکیم روابط زناشویی)) در استان تهران انجام داده است. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که همخوانی سطح تهییج طلبی زوجین به عنوان یک عامل مهم در سازگاری زناشویی تلقی می‌گردد و نابرابری سطح تهییج طلبی، عامل بروز ناسازگاری در زندگی زناشویی به شمار می‌آید. همچنین جنس و سن به عنوان مهمترین عوامل تغییر در امتیازات کلی تهییج طلبی به شمار می‌آیند، به طوری که مردها در مجموع بیشتر از زنها در هر گروه و در همه رده‌های سنی امتیاز کسب کرده‌اند و سطح تهییج طلبی آنها با افزایش سن، کاهش می‌یابد. پژوهش دیگری در این زمینه تحت عنوان ((بررسی عملی بودن، اعتبار، روایی و هنجاریابی مقیاس هیجان خواهی ذاکرمن با تغییرات بسته به فرهنگ)) در سال 1376، توسط محوی شیرازی بر روی دانشجویان دانشگاه‌های فنی و مهندسی شهر تهران صورت گرفته است. نتایج این پژوهش پس از تجزیه و تحلیل نشان داد که شکل پنجم مقیاس هیجان خواهی ذاکرمن را می‌توان به عنوان یک تست معتبر و روا، به منظور سنجش هیجان خواهی افراد بکار برد. همچنین بین میزان هیجان خواهی دختران و پسران تفاوت اساسی مشاهده نشد. اما در زمینه ارتباط بین سن و میزان هیجان خواهی، نتایج نشان داد که با افزایش سن افراد، میزان هیجان خواهی آنها کاهش می‌یابد

پژوهش‌های انجام گرفته در خارج کشور

هارتمن (1992) در پژوهشی تحت عنوان ((تفاوت هیجان خواهی در ورزشکاران و غیر ورزشکاران)) تفاوت‌های هیجان خواهی مردان و زنان ورزشکار را با استفاده از مقیاس هیجان خواهی شکل ششم ذاکرمن مورد بررسی قرار داد. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که ورزشکاران بدون در نظر گرفتن جنس، در سطح هیجان خواهی شدید تری نسبت به غیر ورزشکاران قرار دارند و مردان نسبت به زنان بدون در نظر گرفتن شرکت آنها در ورزش، از سطح هیجان خواهی شدیدتری برخوردارند.

پژوهش دیگری در این زمینه تحت عنوان ((ارتباط میان هیجان خواهی و سن)) توسط پلوفی (1986) صورت گرفته است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که سطح هیجان خواهی در هر دو جنس با افزایش سن تا دهه ششم، کاهش می‌یابد. پلوفی پژوهش خود را در مورد زنان مسن و جوان انجام داده و نتایج این دو گروه را با یکدیگر مقایسه نموده است. میانگین سنی زنانی که در این پژوهش شرکت داشتند به ترتیب برای گروه جوان 19/19 و برای گروه مسن 71 است. نتایج پژوهش وی نشان می‌دهد که نمره‌های کل مقیاس هیجان خواهی زنان بالای 60 سال به کمتر از نصف نمره زنان جوان رسیده است.

در پژوهش دیگری تحت عنوان ((ارتباط هیجان خواهی با جنس، سن و تحصیلات)) که توسط ذاکرمن (1979) انجام گرفته است. نتایج مطالعات وی در زمینه متغیرهای فوق به شرح زیر است. مردان در مجموع بیشتر از زنان در همه رده‌های سنی به غیر از جوان ترین و مسن ترین گروه‌های سنی در مقیاس هیجان خواهی امتیاز کسب کردند. میانگین نمرات مقیاس هیجان خواهی برای هر دو جنس در سطوح مختلف تحصیلی، نشان می‌دهد که در مجموع افراد دانشگاهی بیشتر از افرادی که تحصیلات کمتر از دانشگاهی دارند، امتیاز کسب می‌کنند. بیشترین افزایش در دوره دبیرستان تا سال دوم دانشگاه مشاهده می‌شود

هدف پژوهش

در این پژوهش بررسی عملی بودن اعتبار و روایی و هنجاریابی مقیاس هیجان خواهی ذاکرمن (با تغییرات بسته هر فرهنگ) بر روی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهر مورد نظر است که اهداف زیر را دنبال خواهیم کرد.

1. فراهم نمودن زمینه ای برای تهیه فرم مناسب برای جامعه ایرانی
2. ایجاد زمینه برای ساختن مقیاس‌های دقیق و مناسب هیجان خواهی با توجه به ویژگی‌های فرهنگی جامعه ایرانی
3. ایجاد انگیزه برای پژوهشگرانی که در این زمینه قصد مطالعه و پژوهش دارند
4. به دست آوردن یک مقیاس عملی هیجان خواهی معتبر و روا که بتواند در مراکز مشاوره و راهنمایی مورد استفاده کارشناسان قرار گیرد.

در نتیجه با انجام این پژوهش می‌توان زمینه لازم را برای تدوین ابزارهای مناسب جهت سنجش ویژگی‌های هیجان خواهی افراد در جامعه ایرانی با توجه به فرهنگ آن فراهم کرد.

فرضیه یا پرسش‌های تحقیق

1. هنجارهای آزمون هیجان خواهی ذاکرمن در جامعه ی مورد مطالعه کدامند؟
2. آیا مقیاس هیجان خواهی ذاکرمن با تغییرات بسته به فرهنگ برای دانشجویان دانشگاه ابهر اعتبار کافی دارد.
3. آیا مقیاس هیجان خواهی ذاکرمن برای دانشجویان دانشگاه ابهر از روایی سازه برخوردار است.
4. مقیاس هیجان خواهی ذاکرمن از چند عامل اشباع شده است.
5. آیا میزان هیجان خواهی دانشجویان با جنسیت آنها رابطه دارد.
6. آیا میزان هیجان خواهی با سال ورود دانشجویان رابطه دارد.

متغیرهای پژوهش

در پژوهش حاضر، هیجان خواهی تنها متغیر تحقیق می‌باشد

جامعه آماری

جامعه آماری این پژوهش شامل همه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی ابهر که در سال 1387-1388 در این دانشگاه مشغول به تحصیل هستند می‌شود.

نمونه و شیوه نمونه گیری

از آنجا که جامعه آماری این پژوهش را همه دانشجویان شاغل به تحصیل در دانشگاه آزاد اسلامی واحد ابهر تشکیل داده‌اند، که جنسیت و رشته تحصیلی آنها متفاوت است، بنابراین به منظور به دست آوردن یک نمونه مناسب که معرف جامعه مذکور باشد، از روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای استفاده شده است. در این پژوهش حجم جامعه آماری $N=12/000$ و حجم نمونه مورد نظر 600 نفر بوده است.

ابزار گردآوری داده‌ها در پژوهش

ابزار گردآوری اطلاعات در این پژوهش، شکل پنجم مقیاس هیجان خواهی ماروین ذاکرمن است که در سال 1978 تهیه و تدارک گردیده است. ترجمه فارسی این مقیاس در سال 1374 توسط خداپناهی صورت گرفته و در سال 1376 توسط محوی شیرازی با تغییراتی در برخی از سوالهای آن، بر روی دانشجویان دانشکده‌های فنی تهران هنجاریابی

شده است، که در این پژوهش از فرم تغییر یافته‌ی اخیر آن استفاده شده است. این مقیاس از چهار عامل فرعی ((هیجان خواهی و ماجراجویی))، ((تجربه طلبی))، ((گریز از بازداری)) و ((ملال پذیری)) تشکیل شده و برای هر یک از عوامل ده ماده تست در نظر گرفته شده است. مجموع مواد تست شامل 40 ماده تست دو جزئی است که در سه برگ یک رو، همراه یک پاسخنامه در اختیار آزمودنی قرار می‌گیرد. این پرسشنامه از نوع نوشتاری است و در بالای آن راهنمایی برای هدایت پاسخگویان در مورد چگونگی پاسخگویی به مواد تست درج گردیده است. در مقابل هر سوال، دو گزینه ((الف)) و ((ب)) قرار دارد که آزمودنی مستلزم است، یکی از دو گزینه را که به احساس او نزدیکتر است، انتخاب کند و در صفحه پاسخنامه با علامت ضربدر (x) مشخص کند.

مقیاس کلی 40 ماده ای در شکل پنجم، هماهنگی درونی مناسبی را در محدوده 0/83 تا 0/86 نشان می‌دهد (خداپناهی، 1374).

تجزیه و تحلیل داده‌ها

باتوجه به اطلاعات مندرج در جداول زیرپرسش‌ها و فرضیه‌های تحقیق مورد آزمون قرار گرفتند.

جدول 1-4: توزیع فراوانی جنسیت افراد مورد آزمون

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid male	300	51.3	51.3	51.3
female	285	48.7	48.7	100.0
Total	585	100.0	100.0	

جدول 2-4: توزیع فراوانی ترکیب سنی افراد مورد آزمون

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 18-22	293	50.1	55.4	55.4
23-26	203	34.7	38.4	93.8
27-30	27	4.6	5.1	98.9
31-34	6	1.0	1.1	100.0
Total	529	90.4	100.0	
Missing System	56	9.6		
Total	585	100.0		

جدول 3- شاخص‌های مرکزی و پراکندگی نمرات آزمون هیجان خواهی

Statistics

TOTAL

N	Valid	585
	Missing	0
Mean		39.65
Std. Error of Mean		.097
Median		40.00
Mode		40
Std. Deviation		2.343
Variance		5.491
Skewness		-8.992
Std. Error of Skewness		.101
Kurtosis		105.649
Std. Error of Kurtosis		.202
Range		42
Minimum		8
Maximum		50
Sum		23197

جدول 4- شاخص‌های مرکزی و پراکندگی نمرات آزمون هیجان خواهی پسران

Statistics

TOTAL

N	Valid	300
	Missing	0
Mean		39.54
Std. Error of Mean		.141
Median		40.00
Mode		40
Std. Deviation		2.436
Variance		5.935
Skewness		-7.861
Std. Error of Skewness		.141
Kurtosis		77.827
Std. Error of Kurtosis		.281
Range		32
Minimum		11
Maximum		43
Sum		11862

جدول 5- شاخص‌های مرکزی و پراکندگی نمرات آزمون هیجان‌خواهی دختران

Statistics

TOTAL		
N	Valid	285
	Missing	0
Mean		39.77
Std. Error of Mean		.133
Median		40.00
Mode		40
Std. Deviation		2.239
Variance		5.015
Skewness		-10.572
Std. Error of Skewness		.144
Kurtosis		148.473
Std. Error of Kurtosis		.288
Range		42
Minimum		8
Maximum		50
Sum		11335

پرسش/ فرضیه: آیا مقیاس هیجان‌خواهی ذاکر من برای دانشجویان دانشگاه ابهر از روایی سازه بر خوردار است؟

جدول 6- اندازه KMO و نتیجه آزمون کروییت بارلت

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		.361
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	83458.90
	df	3160
	Sig.	.000

مقدار KMO بدست آمده ($0/361 =$) کمتر از $0/5$ می‌باشد و حکایت از نامناسب بودن داده‌ها جهت انجام تحلیل عاملی دارد. لذا اجرای تحلیل عاملی بر پایه ماتریس همبستگی قابل توجیه نخواهد بود و میتوان گفت آزمون از روایی سازه کافی برخوردار نیست. پرسش / فرضیه : هنجارهای آزمون هیجان‌خواهی ذاکر من در جامعه مورد مطالعه کدامند؟

با توجه به اطلاعات جدول 7 نرم‌های درصدی و استاندارد آزمون هیجان خواهی برای آزمودنی‌های مورد نظر بشرح زیر می‌باشد. نمره‌های T با استفاده از نمره‌های Z نرمال شده و با استفاده از فرمول زیر محاسبه شده است: $T=10Zn + 50$

جدول 7- نرم‌های درصدی و استاندارد نمرات آزمون هیجان خواهی ذاکر من

فاصله نمره‌ها	نمره میانی	رتبه درصدی	ZN	T
کمتر از 10	-	0/17	-25/25	-202
10-15	12	0/17	-17/27	-122
16-20	18	0/17	-13/28	-83
26-30	28	0/34	-6/63	-16
31-35	33	1/37	-3/30	17
36-40	38	93/67	0/02	50
41-45	43	3/93	3/34	83
46-50	48	0/17	6/67	117

پرسش / فرضیه: آیا بین میزان هیجان خواهی و جنسیت دانشجویان رابطه وجود دارد؟ جهت بررسی رابطه بین میزان هیجان خواهی و جنسیت آزمودنی‌ها از آزمون پارامتری همبستگی پیرسون استفاده شد

جدول 8- شاخص همبستگی پیرسون بین نمرات هیجان خواهی و جنسیت آزمودنی‌ها

Correlations

		sex	TOTAL
sex	Pearson Correlation	1	.050
	Sig. (2-tailed)		.232
	N	585	585
TOTAL	Pearson Correlation	.050	1
	Sig. (2-tailed)	.232	
	N	585	585

آزمون فرضیه مورد نظر نشان می‌دهد که با ضریب اطمینان 0/95 و خطای 0/05 رابطه معنی داری بین هیجان خواهی و جنسیت دانشجویان وجود دارد. از این رو فرض پژوهش تأیید می‌شود.

پرسش / فرضیه: آیا بین میزان هیجان خواهی و سن دانشجویان رابطه وجود دارد؟

جهت بررسی رابطه بین هیجان خواهی و سن دانشجویان از آزمون پارامتری همبستگی پیرسون استفاده شد.

جدول 9- شاخص همبستگی پیرسون بین نمرات هیجان خواهی و سن آزمودنی‌ها

Correlations

		TOTAL	age
TOTAL	Pearson Correlation	1	-.075
	Sig. (2-tailed)		.085
	N	585	529
age	Pearson Correlation	-.075	1
	Sig. (2-tailed)	.085	
	N	529	529

آزمون فرضیه مورد نظر نشان می‌دهد که با ضریب اطمینان 0/95 و خطای 0/05 رابطه معنی داری بین هیجان خواهی و سن دانشجویان وجود ندارد از این رو فرض پژوهش رد می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

همانطور که قبلاً گفته شد هدف پژوهش حاضر بررسی عملی بودن اعتبار، روایی و هنجاریابی آزمون هیجان خواهی ذاکر من (با تغییرات بسته به فرهنگ) بر روی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد ابهر است. لازم به ذکر است که تعداد آزمودنی‌ها در این پژوهش 600 نفر بود که پس از حذف پرسشنامه‌های مخدوش تعداد نمونه به 585 نفر (300 پسر و 285 دختر) کاهش یافت. ملاحظه نتایج پژوهش نشان می‌دهد ضریب اعتبار (همگونی) آزمون هوش هیجانی ذاکر من به روش آلفای کرونباخ برای کل گروه برابر 0/984 است. این مقدار برای پسران برابر 0/950 و برای دختران برابر 0/969 محاسبه شده است. این نتیجه در تأیید پژوهش محوی شیرازی (1376) می‌باشد که ضریب اعتبار را برای کل گروه 0/781 به دست آورده است. همچنین نتایج پژوهش حاضر در تأیید پژوهش آهکوبو (1974) است که در اجرای فرم دوم مقیاس هیجان خواهی بین نمونه‌های ژاپنی و آمریکایی ضرایب همبستگی 0/71 و 0/63 را به ترتیب برای دختران و پسران اعلام کرد. به

طور کلی ضریب اعتبار آزمون هوش هیجانی ذاکر من در مطالعه حاضر چه برای کل گروه و چه برای گروه‌های دختران و پسران در مقایسه با آزمونهای مشابه مطلوب و قوی است. از نتایج دیگر پژوهش درباره‌ی تأثیر عامل جنسیت بر نمرات هیجان خواهی با توجه به جدول 8 چنین به دست آمد که تفاوت میان عملکرد دختران و پسران دانشجو در آزمون هوش هیجانی ذاکر من معنادار نیست. این مطلب نشان میدهد که گروه دختران بامیانگین 119/76 در مقایسه با گروه پسران با میانگین 119/55 در آزمون هوش هیجانی ذاکر من تقریباً عملکرد یکسانی از خود نشان داده‌اند.

این نتیجه نیز همسو با نتایج پژوهش محوی شیرازی (1376) است که در آن بین میزان هیجان خواهی دختران و پسران تفاوت معنی داری درباره‌ی تأثیر عامل جنسیت بر هیجان خواهی مشاهده نشد.

نتیجه تحقیق حاضر بر خلاف نتیجه پژوهش خدایپناهی (1374) است به طوری که مردان در مجموع بیشتر از زنان در هر گروه و در همه رده‌های سنی امتیاز کسب کرده‌اند. همچنین بین تحصیلات و هیجان خواهی نیز رابطه‌ی مشاهده می‌شود. به گونه‌ی آنکه افراد با تحصیلات دانشگاهی بیشتر از افراد دیگر امتیاز کسب می‌کنند.

نتیجه تحقیق حاضر بر خلاف نتیجه پژوهش هارتمن (1992) با عنوان تفاوت‌های هیجان خواهی در مردان و زنان ورزشکار و غیر ورزشکار است. به طوری که ورزشکاران بدون در نظر گرفتن جنسیت در سطح هیجان خواهی شدیدتری نسبت به غیر ورزشکاران قرار دارند و مردان نسبت به زنان بدون در نظر گرفتن شرکت آنان در ورزش از سطح هیجان خواهی بالاتری برخوردارند.

نتیجه تحقیق حاضر در تأیید پژوهش پلوفی (1986) است به طوری که نتایج نشان میدهد که سطح هیجان خواهی در هر دو جنس با افزایش سن تا دهه ششم کاهش می‌یابد. نتیجه تحقیق حاضر بر خلاف پژوهش ذاکر من (1979) است. نتایج نشان داد که مردان در مجموع بیش از زنان در همه رده‌های سنی به غیر از جوان ترین و مسن ترین گروه‌های سنی در مقیاس هیجان خواهی امتیاز کسب کرده‌اند. میانگین نمرات مقیاس هیجان خواهی برای هر دو جنس در سطوح مختلف تحصیلی نشان می‌دهد که در مجموع افراد دانشگاهی بیشتر از افرادی که تحصیلات کم‌تر از دانشگاهی دارند امتیاز کسب میکنند. درباره‌ی تبیین عدم وجود تفاوت معنادار بین آزمودنیهای دختر و پسر در مقیاس هیجان خواهی شاید بتوان گفت که ناشی از تأثیر عامل سن و عوامل فرهنگی و یا بعضی متغیرهای دیگر است

که در این تحقیق در نظر گرفته نشده است از قبیل عامل تأهل. (در تحقیق حاضر اکثر آزمودنیها در سنین 18 تا 26 سال بوده و همگی دانشجوی دانشگاه هستند) در این پژوهش با توجه به این یافته که میان دانشجویان دختر و پسر تفاوت معنادار وجود ندارد منطقی است که به تهیه جدول نرم برای کل گروه بسنده شود. بدین ترتیب برای کل گروه نمونه مورد مطالعه دو نوع نرم یعنی نرم درصدی و نرم استاندارد تهیه شده است. که نرمهای این گروه در جدول شماره 7 نمایش داده شده است.

محدودیت‌های پژوهش

هر پژوهشی دارای محدودیت‌هایی است و پژوهش حاضر نیز این امر مستثنی نیست. در واقع همین محدودیت‌هاست که مبنای پژوهش‌های بعدی قرار می‌گیرد. محدودیت‌های این پژوهش به طور خلاصه عبارتند از:

1. جامعه آماری به دانشجویان دانشگاه آزاد واحد ابهر محدود می‌شود و تعمیم نتایج آن به همین منطقه محدود میشود
2. استفاده از جداول نرم و نتایج این پژوهش صرفاً برای دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد ابهر امکانپذیر است.

پیشنهادات پژوهشی

1. این مقیاس در سطح وسیع در ایران هنجار شود.
2. نرم یابی بر روی گروه‌های دیگر جامعه انجام شود.
3. رابطه بین هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان با استفاده از این مقیاس بررسی شود.
4. رابطه بین هوش هیجانی و مشکلات عاطفی دانشجویان با استفاده از این مقیاس بررسی شود.
5. تأثیر دوستان و همسالان در افزایش هوش هیجانی دانشجویان بررسی شود.
6. تأثیر محیط اجتماعی و وضعیت اقتصادی در افزایش هوش هیجانی دانشجویان بررسی شود.

منابع فارسی:

1. اتکینسون، ریچارد، اتکینسون، ریتا ال با هلیگارد، ارنست (1996) زمینه‌ی روان‌شناسی عمومی، ترجمه محمد نقی براهنی و همکاران، (1380) تهران: رشد.
2. آناستازی، ان. (1371). روان‌آزمایی. ترجمه‌ی محمد نقی براهنی، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
3. برادبری، تراویس، گریوز، جین (1384)، آزمون هوش هیجانی، مهدی گنجی، نشر ساوالان.
4. پل، کلایین. (1380). راهنمای آسان تحلیل عاملی. ترجمه‌ی سید جلال صدرالسادات. تهران: انتشارات سمت.
5. ثراندایک (1383)، روان‌سنجی کاربردی، حیدر علی هومن، انتشارات دانشگاه تهران.
6. پور افکاری، نصرت‌اله (13756). فرهنگ جامع روان‌سناسی، روان‌پزشکی، تهران: نشر فرهنگ.
7. شریفی، حسن پاشا، نجفی زند، جعفر، روش‌های آماری در علوم رفتاری، چاپ هشتم (ویرایش سوم)، تابستان 1376، تهران، انتشارات سخن.
8. کرلینجر، فردان (1376)، مبانی پژوهش در علوم رفتاری، ترجمه پاشا شریفی، نجفی زند، تهران، انتشارات آوای نور.
9. گنجی، حمزه، (1385). هنجاریابی آزمون هوش هیجانی بر روی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساوه و رودهن. گزارش پژوهشی (چاپ نشده) رودهن: دانشگاه آزاد اسلامی.
10. گلمن، دانیل (1379)، هوش عاطفی، حمید رضا بلوچ، انتشارات جیحون.
11. (1376)، بررسی نقش تهییج طلبی در تحکیم روابط زناشویی. گزارش پژوهشی.
12. محوی شیرازی (1376) بررسی عملی بودن اعتبار روایی و هنجار یابی مقیاس هیجان خواهی ذاکر من با تغییرات بسته به فرهنگ، گزارش پژوهشی.

منابع انگلیسی:

1. Anastasia, A. (1965). Testing problems imperceptive, Massachusetts American Council on – Education.
2. Huffman & levelly. S (1988). Social support and self esteem. journal of young and adolescence vol 17 No – 4
3. Kaplan , Robert M. (1987) Basic Statistics for behavioral science , Massachusetts , Ellyn & Bacon inc.
4. Cherniss , Cary (2000). Emotional intelligence : what it is and why it matters. Comwww.yahoo..
5. Robinstern , p (2006) Social & Emotional learning ? what is it ? how can we use it to help our children ? www.pumbed.com
6. Schulte,N.,Malouff,j.Hall,L.,Haggerty , D., cooper,j.,Golden,C.,e Dornheim L.(1998).Development & Validation of a measure of emotional intelligence. Personality and individual Difference , 25 , 167 – 177.